

MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK KÖZLÖNYE

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

III. (XLIII.) ÉVFOLYAM
BUDAPEST

FELELŐS SZERKESZTŐ: GYÖRGYFY ÁKOS

9. SZÁM
1941.

Az 1942. évi állami költségvetés.

Az új állami költségvetésnek gyógypedagógiai oktatásügyünket illető részét a következőkben ismertetjük:

15. cím. *Egészségügyi szakotatás és iskolaegészségügy.*

III. Gyógyítva nevelő iskolák.

Az állami és államilag segélyezett gyógypedagógiai intézmények és intézetek a következők:

A) *Tanárképzést és továbbképzést szolgáló intézmények.* 1. Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola és a vele kapcsolatos gyógypedagógiai gyógy- és kórtani laboratórium, Budapest.

B) *Siketnémák intézetei.* Állami intézetek: Budapest, Debrecen, Kolozsvár, Losonc, Ungvár. Orsz. kir. intézet: Vác. Államilag segélyezett intézetek: Eger, Kaposvár, Kecskemét, Sopron, Szeged. Állami foglalkoztató intézetek: Vác. (Külön a fiúk és külön a leányok részére.)

C) *Hibásbeszédűek intézete és tanfolyamai.* Állam intézet: Budapest. Tanfolyamok: Debrecen, Sopron, Szeged.

D) *Vakok intézetei:* József Nádor kir. orsz. intézet: Budapest. Állami intézet: Kolozsvár. Államilag segélyezett központi foglalkoztató intézet és ipariskola: Budapest. Államilag segélyezett foglalkoztató intézet: Kolozsvár. Államilag segélyezett ipariskola és fogl. intézet: Munkács, Szeged, Szombathely.

E) *Szellemi fogyatékosok intézetei:* Állami gyógypedagógiai nevelő intézetek: Budapest, Kolozsvár, Nagyszőlős. Békésmegyei Pártfogó Egyesület gyógyped. nevelő intézetei: Gyula (leányok számára), Kisújszállás (fiúk számára).

A személyi járandóságok 1941. évre megállapított összege 993.680 pengő, az 1942. évre megállapított összeg 1,089.640 pengő. Az 1942. évre tehát 95.960 pengővel több. Ezt a többletet részben a keleti és erdélyi országrész visszacsatolása folytán szükségessé vált új állások rendszeresítése, részben a fokozatos előléptetések, továbbá a fizetéseknek és a családi pótléknak az 1941. évi 4.000. M. E. számú rendelettel történt újabb megállapítása, valamint a családi pótlékok számának növekedése okozzák.

A létszám eltérés a múlt évi költségvetéssel szemben a következő: Többletet okoz, hogy 11 rendes tanári, 6 helyettes tanári, 2

XI. fizetési osztályú kézimunkamesteri, 1 XI. fizetési osztályú Braille könyvtárosi, 1 iparosmesterszakaltiszti, 4 felügyelő II. osztályú altiszti és 5 kisegítő szolgai állás szervezetetett.

Csökkenést okoz, hogy a m. kir. Gyermeklélektani Intézet kiadásainak külön alcím alatt történt előírnyzása folytán 1 VI. fizetési osztályú és 2 rendes tanári állás, valamint 1 I. osztályú altiszti és 1 kisegítő szolgai állás töröltetett, továbbá, hogy 18 állami kisegítő iskolának a Népoktatás címre történt átvitele folytán 3 VII. fizetési osztályú kisegítő iskolai tanítói, 25 rendes kisegítő iskolai tanítói, 5 helyettes tanítói, 1 I. oszt. altiszti, 2 II. oszt. altiszti és végül 1 kisegítő szolgai állás ugyancsak leadatott.

Ezzel szemben többletet okoz 1 rendes tanári állás átszervezése VI. fiz. osztályú tanári állássá, továbbá a 6—10 év óta szolgálatot teljesítő 26 helyettes tanári állásnak rendes tanári állássá való átszervezése. A 2. alrovatban előirányzott összegből nyer fedezetet 5 óradíjas kézimunkamesternő óradíjátalánya, 17 nevelőtanár havidíja, az óradíjas nevelőtanárok óradíjai, 18 kezelő és szakorvos tiszteletdíja, 1 lelkész tiszteletdíja, 2 díjnok havidíja, 12 irgalmas nővér, valamint 17 szegődményes bére.

A státus állásainak száma a következő:

A) *Tanszemélyzet.* Igazgatók és tanárok számára 6 állás a VI. fizetési osztályban.

Igazgatók és tanárok számára 192 állás a X—IX—VIII—VII. fizetési osztályban.

Helyettes tanárok számára 4 állás a főisk. minősítéshez kötött állású gyakornoki fizetéssel.

Kézimunka mesternők számára 4 állás a XI. fiz. osztályban.

Gimnáziumi tanár számára 1 állás a VI. fiz. osztályban.

B) *Üzemi szak.* Üzemi intéző számára 1 állás a IX. fiz. osztályban.

C) *Kezelési szak.* Braille könyvtáros és nyomdász számára 2 állás a X. fiz. osztályban.

Braille könyvtáros és nyomdász számára 1 állás a XI. fiz. osztályban.

- D) *Altisztek és szolgák* számára 53 állás.

Tiszteletdíjakra 40.765 pengő, bérekre 14.860 pengő, jutalmakra és segélyekre 805 pengő van felvéve. A személyi járandóságok végösszege 1,089.640 pengő. A dologi kiadások végösszege 742.380 pengő. A kiküldetési és átköltözködési költségek végösszege 3.880 pengő. Teljes végösszeg 1,835.900 pengő.

*

Az 1942. évi költségvetés ismertetésével kapcsolatban megelégedéssel és örömmel állapítjuk meg, hogy a 26 helyettes tanári állásnak rendes tanári állássá való átszervezésével az ifjabb tanárnemzedék nagy sérelme, amit egyesületünk különös nyomatékmal szorgalmazott, jórészben orvoslást nyert. Feltételezzük, hogy ha-

sonló elmaradások soha többé nem fognak történni. Nincs róla statisztikánk, de enélkül is tudjuk, hogy helyrehozhatatlan veszteség érte az érdekelt kartársakat kinevezésüknek éveken át való reménytelen várása. Reméljük, ez örökre megszűnt.

A fentieknek hálás elismerése mellett azonban nem hallgathatjuk el a gyógypedagógiai tanárság végtelenül nagy és fájdalmas csaldóttóságát, amit az okozott, hogy a státus ebben a költségvetésben sem kapta meg a VI. fizetési osztályú állásoknak azt a nagyon várt, s az előző költségvetésekben szereplő arányszámnak megfelelő emelését, amire a visszacsatolt területek tanárságával megszorodott száma alapján megilleti. Eddig t. i. a VI. fizetési osztályú állások száma a státus számának 5 százalékaival szerepelt a költségvetésben, az 1927. évi 9000. M. E. sz. r. 5. pontjának 5. bekezdése szerint. A megszorodott státust az 1942. évi költségvetésben ennek alapján nem 6, hanem 10 VI. fizetési osztályú állás illette volna meg. Hiszen ez az öt százalék is oly csekély lehetőséget nyújt az előmenetelre, különösen az előléptetés rendszerének szabályozatlansága miatt. A tanárság éppen ezért már évek óta szorgalmazza ennek az arányszámnak 10%-ra való emelését, illetve a VI. fizetési osztálynak a tanárság összesége részére való automatikus megnyitását. Most ez a kis öt százalékos arányszám is még lejjebb csúszott, egészen a 3% alá (2.96%!). Pedig a VI. fizetési osztálynak minden gyógypedagógiai tanár által való elérhetése lenne az, ami méltán emelné a gyógypedagógiai tanárságot, a népiskolai tanítóság által is elérhető VII. fizetési osztály fölé. Erre a felemelkedésre, magasabb képzettsége alapján és munkájának súlyosabb mivolta miatt, méltán tart igényt a magyar gyógypedagógiai tanárság.

És ha összehasonlítást teszünk a polgári iskolai státussal, akkor megállapíthatjuk, hogy míg ott a VI. fizetési osztályú állások arányszáma 3.50%, addig nálunk az arányszám csak 2.96%. Az egyforma elbírálás mellett is — tehát — fenntartva igényünket az 5%-hoz, mert ez a már idézett rendeleten alapszik — nem 6, hanem 7 VI. fizetési osztályú állás illette volna meg státusunkat. Nyomatékosan felhívjuk erre a körülményre egyesületünk elnökségének figyelmét. Megfeneklett státusunkat okvetlenül ki kell emelnünk abból a kátyuból, mely nemcsak méltatlan hozzánk, de státusunk jövőjét s így az egész gyógypedagógiai oktatásügyet is komoly károsodással fenyegeti. Helyünket a Nap alatt nekünk is meg kell találnunk! Ennek munkálása legyen feladatunk, mert erre kényszerít a nemes múlt minden értéke és a jövőnek megmentése.

A mese és a színháték a siketnémáknál.

Irta: Thüringerné Darvas Olga.

Pedagógiai pályámat az elemi iskola III. fiú osztályában kezdtem meg. Ez az osztály a legfegyelmetlenebb osztályok közé tartozott. Érthető tehát, ha elfogódott, összeszorult szívvel léptem át az iskola küszöbét, mert fel kellett vennem a harcot a szabadságért rajongó erdőnek, mezőnek vad virágaival, hogy a csapzott hajú, iskola iránt bizalmatlan, mogorva arcokból édes gyermekmosolyt csaljak ki.

A legenyhébb büntetés is csak fokozta volna a távolságot a tanító s a növendék között, így hát a meséhez fordultam és sokat meséltem nekik. Rövid idő múlva a legjobb osztályok közé tartozott a III. fiú osztály.

Később ismét fiúkat tanítottam a siketnémák intézetében. Az I., II. oszt. agyagmunka tanítására osztottak be. Hogy növendékeimet jobban vonzotta a szeptemberi verőfényes délutánon a ligeti csúzda, mint az agyag formázása, azt onnan gondoltam, hogy a 16 növendékemből csak 9—10 akart órára jönni. — Azt mondják, hogy a növendékek úgy szeretnek egy-egy tantárgyat, mint amilyen szívesen tanítja ezt a tanár. Ezen az úton tehát nem indulhattam el hódító utamra, mert jómagam is szívesebben foglalkoztam volna leányaimmal a női kézimunka teremben. Így hát ismét a meséhez fordultam. — A halló gyermekeknél könnyű volt a dolgom, mert a mese csengő-bongó szavaival, érzelmi motivumokkal felélénkítettem képzelő tehetségüket, hangulatot keltettem lelkükben s olyan útra irányítottam őket, amilyenre én akartam. Itt azonban nehezebb volt a helyzetem. De azért kis siketnémáimnak is meséltem a kutya hűségéről, azaz meséltem volna, ha az év elején a kis I. osztályos jövevények megértették volna szavamat. Így tehát kénytelen voltam jelelni s hol a kocsis, hol a kutya szerepét kellett cselekvő szemlélettel bemutatnom.

A következő agyagórán nemcsak a kötelező 16, hanem 30 növendékem volt már. Összetett kézzel kérték, hagyjam őket is ott, mert nagyon szeretnének dolgozni. S csodák-csodája, a kis kezeknek mintha a rideg agyag is jobban engedelmeskedett volna — gyönyörűen gömbölyödtek a golyók, gyöngyök, stb. Míg egyik szebb tárgy a másik után készült, csillogó szemükben az izgatott várakozás ragyogott s kérdően tekintettek reám, lesz-e mese? Nemcsak szavakkal fejezhetjük ki gondolatainkat, bizonyította a vidám gyermekzsivaj, jókedvű kacagás, hanem a szemnek, kéznek, a cselekvésnek erejével, elevenségével, frissességével is hozzáférközhetünk a gyermek lelkéhez s ezáltal hathatunk növendékeink érzelmi világának helyes, jó irányú kialakulására.

A szó pillanatszerű benyomása hamar elhangzik s talán nehezen vagy meg sem érti a siketnéma, de a mozgás, cselekvés, a tett, a valóságba való beléhelyezkedés, melyben megfelelő körülmények között, maga vonhatja le az igazságot, jobban kielégíti, job-

ban lebilincseli érdeklődését. Ha megértette az anyagot s részt vett a többirányú tevékenységben, úgy alkotó energiáját, cselekvési hajlamát kielégíti, életkedvét fokozza, jó érzést kelt benne — tehát kellemes és hasznos, tartalommal telített időtöltést biztosít. Szórákozgat. Vigyázzunk azonban, hogy megszokottá ne váljék a szórákozás sem, hanem inkább emeljük értékét azzal, hogy az a gyermek számára jutalom legyen. Ilyen körülmények között fokozzuk az erőt a kötelességteljesítéshez.

Ha tehát ünnepélyt rendezünk, növendékeket szerepeltetünk, ne a feltűnőség, hanem komoly, lelkiismeretes munka vezessen, hogy egy-egy jól, helyesen megválasztott, összeállított műsorral bepillantást engedjünk az élet tükrébe, a való életbe. Ezzel egy-egy kedves, felejthetetlen erkölcsi hatást kiváltó élmény marad meg a gyermeki lélekben.

Ragadjunk ki egy-egy mozzanatot, egy-egy alap gondolatot a tantervi anyagból, ambícióval, szeretettel mélyítsük ki, támasszuk alá, világosítsuk meg, személyesítsünk meg állapotokat, növényeket, teremtsünk kapcsolatot a tanuló s a nevelő között, s akkor ezek a kis előadások, színjátékok a tanítási órák kiegészítői, az életre való nevelés egyik kiaknázhatalatlan eszközei lesznek.

Szerepeltessünk minél több növendéket — nem a kivétel, hanem a cél érdekében. Kitüntetés számba menjen a résztvevés s akkor megindul a versengési hangulat is. A gyermek szeret utánozni, tehát amikor a mások sorsába beleéli magát, különféle életviszonyokat, szokásokat ismer meg, megjelenése és fellépése biztosabbá válik, kedvet ébreszt benne az önnevelésre, megfigyelésre, — fejleszti az okoskodási hajlamát, élesíti esztét. Nem egy ízben történt, hogy a növendékek napokon át törték a fejüket újabb bűvészműtárványok kitalálásában. Sok olyan ügyességre tesz szert, amire a szűk iskolai órászám keretében nem kerülne rá a sor. Mindezt örömmel és jókedvvel végzi, nem munkának, hanem szórákozásnak tekinti. — Minden gyermekben szunnyadozik valamilyen tehetség s ilyen képességeket kell az ünnepség előkészítésénél felébreszteni, tovább fejleszteni. Különösen fejlesszük ki azokat a tulajdonságokat, melyekre az életben olyan nagy szükségük lesz. Ilyenek: az alkalmazkodás, engedelmesség, elhatározóképeség, tetteképeség, lemondás, gyors áttekintő gondolkodás, mások munkájának értékelése, közös munkálkodás.

A vallásos, hazafias érzések fejlesztésére, elvont fogalmak tisztázására, megértésére az alkalomszerű ünnepségek szolgáltathatnak bő anyagot.

Színpad tervezése, díszítése, szereplők öltöztetése, egy-egy élő kép bájos beállítás, mind-mind fejleszti esztétikai érzéküket, ítélőképességüket.

Ilyen elgondolások mellett kialakul az iskola s az internátus derűs, napsugaras légköre, mely telítve lesz vidámsággal, megtanítja

örülni az életnek a siketnémákat is, megtanítja nevetni. Ilyen környezetben felnyílik a gyermeki lélek minden jó tulajdonság befogadására s víg kedélye az élet legnagyobb mostohaágában sem fogja elhagyni, mert az élet fűszere a víg kedély.

Mindnyájunkat ki nem apadó meleg szeretettel egy közös cél kapcsol össze, mindnyájunk ön- és közérdeke, hogy siketnéma növendékeink erkölcsi nevelését előbbre vigyük, mert a tökéletes ember igazi értékét legtöbbször nem is a tudása, hanem a becsületesége, jósága, egyéni jelleme határozza meg.

M ű s o r:

1. Szavalat: „Kérés a „Mikulás bácsihoz”.

*Mikulás bácsi kérem szépen,
Nagy csomagot hozzon nékem.
Tegyen bele cukrot, diót, kalácsot,
Nem szeretem én a csipős virgácsot.
Igaz, sokszor rossz is voltam,
A leckémet sem tanultam.
Bocsásson meg, kérem szépen,
Mindíg jó leszek, ígérem!
Mikulás bácsi kérem szépen,
Nagy csomagot hozzon nékem!*

2. Beszéd a növendékekhez, a nap jelentőségéről.

3. Színjáték.

4. Szavalat: „Köszönet a Mikulás bácsinak és búcsúzás a Mikulás bácsitól”.

*Édes, jó Mikulás bácsi,
Köszönjük, hogy eljött hozzánk.
Köszönjük az ajándékát,
Szeressen minket tovább is,
Isten tartsa jó szokását.
Jövöre is nagyon várjuk,
Reméljük, hogy viszontlátjuk!**

Szereplők: mama, papa, fiú, leány, Mikulás és 4 angyal.

Szín: Magyarosan berendezett szoba: ágy, asztal, székek, mosdó, falakon kancsók, tálak, egy naptár (dec. 6.) s a háttérben kinyitható ablak.

A mama rendezget, port töröl, vacsorát készít. Fiú, leány iskolából jönnek, táská a hátukon. Édesanyjuknak kezét csókolnak, kezét mosnak és azután a kisleány asztalterítéshez fog. Apa is megjön a munkából s vacsora előtt ujságot olvas. Közös ima. Evés után a gyerekek megköszönik a vacsorát. Leckeírás. Az apa előveszi a grammofont s a gyerekek magyartárcot táncolnak, a szülők pedig örömmel nézik a táncot. Cipőtakarítás után kiteszik a cipőket az ablakba. Átöltöznek s letérdelve elmondják az esti imát. Lefekvés. Édesanyjuk betakargatja, megcsókolja őket s a színpad elsötétül.

* A két kis verset Györgyfy Ákos írta,

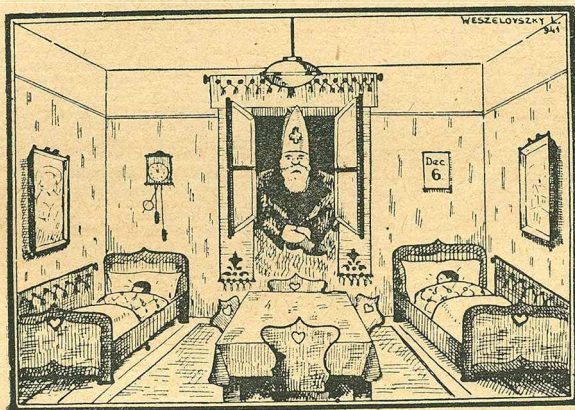
Az ablak kinyílik s fényes megvilágításban megjelenik a Mikulás. Megvizsgálja a cipőket s mert a fiú cipőjét nem találja eléggé fényesnek, az ajándékok mellé virgácsot is tesz. — Ismét első-tétítés.

Két kis angyal előreszaladva jelzi, hogy a Mikulás a többi növendékekhez is jön, legyenek jók.

Kellő ünnepélyességgel megjelenik a Mikulás. Háta mögött 2 kis angyal kosárban hozza a többi növendékek részére az ajándékokat.

Az angyalok fehér, földig érő ruhában (felhasználható fehér hálóing) angyalszárnyakkal, hajukban, derekukon arany szalaggal jönnek.

A Mikulás egy hosszú ívről olvassa a növendékek jó tulajdonságait, — hibáit s dicsér vagy dorgál és kiosztja az ajándékokat.

Évkönyveink.

Ismerteti: Györgyfy Ákos.

(Befejező közlemény.)

9. A budapesti áll. gyógypedagógiai nevelőintézet évkönyve az 1940—41. iskolai évről, az intézet fennállásának 43. évében. Közzétette: dr. Bárcki Gusztáv orvos, igazgató. — A 68 oldalas évkönyv, mint már más esztendőben is, nem csupán csak a szorosán vett intézeti életet ismerteti egy tanév szűkebb keretében, hanem az intézetben folyó nevelő munkáról olyan jellegű ismertetést ad, amely a jövő szempontjából módszeres utasításnaak tekinthető. Gazdag anyaga komoly, szakszerű gyógypedagógiai tevékenységnek írásban való lerögzítése. Mindaz, amit a korszerű tudomány a gyakorlat részére kitermelt és ami ebből az intézet rendeltetésére felhasználható, igazi rátermettséggel kel életre, a környezet számára elviselhetetlenek elviselhetőkké való nevelésének nagy munkájában. Nagy értékű könyvsorozat lesz így a budapesti állami gyógypedagógiai nevelő intézet évkönyveiből. Bevezetőben Erdély visszatéréséről emlékezik meg az évkönyv és meleg kari érzéssel köszönti a hazatért kolozsvári gyógypedagógiai intézményeket. Ezután az intézet rendeltetését magyarázza félreérthetetlen meghatározással. Nem az elemi ismeretek nyújtása, hanem a gyermeknek legalább is minimális értékű emberré tévése, nevelése az intézetnek az igazi célja. És ha a gyermek esetleg eléri az elemi iskolai színvonalat, az intézetből máris az elemi iskolába vezet az útja. Dr. Bessenyei Elemér orvos, intézeti gyógypedagógiai tanár: „A mongoloid szellemi fogyatékoságról” írt igen alapos, sok tanulmányozást, megfigyelést magában foglaló értekezést. A 32 megvizsgált gyermeknél 41-féle tünetet észlelt, melyek mind a mongoloid szellemi fogyatékoságot determinálják. — Az év történetének megírása kapcsán, igen figyelemre méltó az a feljegyzés, hogy a székesfővárosi pedagógiai szeminárium ez évi hallgatói az intézet meglátogatása után elhatározták, hogy az intézeti munkában tevékenyen fognak résztvenni és az igazgatóságot megkérték, hogy csoportokban résztvehesenek a délutáni munkaórákon. Minden hétre más 6—6 szeminarista lett tehát beosztva, akik a munkavezetést részint önállóan, részint szakfelügyelet mellett végezték. Ezzel nemcsak az intézet javára teljesítettek értékes szolgálatot, hanem saját tanulmányaik kibővítésére is bő alkalmat találtak. Az intézetet számos tanfolyam és intézet hallgatói látogatták meg. A látogatók közül Láng Mária, az Angol Kisasszonyok intézetének növendéke, költeménybe foglalva fejezte ki érzelmeit. Ezt a szinte elhivatottsággal írt verset, mely a *gyógypedagógiai költészetnek* egyik legszebb gyöngyszeme, közli az évkönyv. Az igazgatóság ezzel nagy mértékben emelte a könyvből kicsendülő melegséget, a szeretettel folyó munka Krisztusain magasztos jellegét. — Szilárd Margit köztartásvezető tanár, az intézetben meghonosított *alkalmazott életmezés* okszerűségét, gyakorlati kivitelezését és annak a növendékekre gyakorolt, számokban is ki-

mutatható nagy eredményességét ismerteti. De nemcsak az alkalmazott élelmezéssel, hanem külsőséges ráhatással is igyekeznek befolyást gyakorolni a növendékek nevelésére. Fejlettségi fokuk szerint, különféleképpen terített asztaloknál étkeznek a gyermekek. — Az előkészítő I. csoport munkájából ad ezután, gyakorlati mintatanítási leírással értékesített szacikket, Faragó Géza c. igazgató.

— A növendékek munkára való nevelésének teljes menetét tárja elénk Révász Kálmán, a munkacsoportok vezető tanára. A nagy-szerű, gyakorlati életre épített munkálkodások sorozata egyéb gyógypedagógiai jellegű intézeteinknek is hasznos útmutatásul szolgálhat. — Az élelmezés kiegészítésére szolgál a mesterséges úton való vitaminadagolás. Ilyenek: a csukamájolaj, a Vitaplex, a Videa, stb. — A nevelőotthon munkájáról, melyet gyermekfelügyelő ápolónők vezetnek, akik ápolónői kiképzésüket a Tudományegyetem gyermekklinikáján kapták, külön fejezet szól. A gyermekfelügyelő ápolónők nevelői készségét és a neveléshez szükséges ismereteiket heti megbeszélések útján igyekeznek az intézet minél tökéletesebbé tenni. Ezekben a megbeszéléseken szorosra vett nevelőotthoni kérdések és a hazai és külföldi irodalomban megjelent szakmunkák tárgyaltnak. Az évkönyv Mihallik Margit gyermekfelügyelőnél „Montessori iskolája” című beszámolóját közli. A kiváló érzéssel megírt ismertetés különösen azokat a nevelési tényezőket csoportosítja, amelyek a gyógypedagógiai nevelőintézet módszerében is alkalmazhatók. — Gróf Teleki Pálról kegyeletes, szép verset foglal magában az évkönyv. — A gyermekek fejlődési értékelése pontozással történik, amely 6—150 között mozoghat. Akiknek pontszáma legalább 100-ra lekopik, az „Előkészítő I.” csoportba mehetnek. A 70—80 pontszámú gyermekek az „Előkészítő II.” csoportba kerülnek. A 25 pontszám alatti gyermekek elérték az „iskolai elviselhetőség” fokát és ezeket a VKM. 34.983—1941. IV. 2. ü. o. rendelete alapján, az elemi iskola I. osztályából magánvizsgára bocsátják. Akiknek a pontszáma 25-nél több, de a 35-öt nem haladja meg, azokat mint a „környezet számára hasznosakat”, hazabocsátják a szülői környezetbe. — Az intézet II. osztályának növendékeiről Berkes Béláné írt beszámolót. Összehasonlítást tesz a növendékek intézetbe lépésének és intézetből való távozásának állapotáról. A növendékek viszonyszámainak összege a meginduláskor 850 volt, jelenleg pedig 312. E két szám közötti különbség mutatja a növendékek fejlődését, de mutatja a végzett nagy gyógypedagógiai munkát is. A 14 növendék közül 8 eredményes vizsgát tett az elemi iskola első osztályából, 2 növendék hazament, 4 növendék osztály ismétlésre utasított. — Az intézet 125 növendéke két kísérleti-, két előkészítő I.-, két előkészítő II.-, egy I-ső és egy II-ik osztályban részesült nevelő oktatásban. — A tanári testület tagjainak száma 13.

10. Budapest székesfőváros dr. Török Béláról elnevezett nagyothallók iskolájának értesítője az 1940—41. iskolai évről, az is-

kola fennállásának 16. évében és a székesfőváros beszédhibajavító tanfolyamának tanévvégi jelentése az 1940—41. iskolai évről, a tanfolyamok fennállásának 14. évében. — Közzétette: Vida Lajos igazgató. — Az iskola 67 tanulója hat vegyes osztályban részesült tanításban és gyógypedagógiai kezelésben. A tanítás teljesen ingyenes volt. 21 tanuló ingyen étkezett. Ingyenes tej-tízóráiban 18 tanuló részesült. Az oktatási eredményeket hathatósan elősegítette a pedagógiai filmek vetítése. Összesen 52 filmet vetítettek. A tanári testületnek 9 tagja volt. — A tanulók nagyothallásának oka: öröklött 7, vörheny 13, kanyaró 10, diftéria 4, influenza 11, agyhártyagyulladás 2, szamarhurut 1, más betegség 4, ismeretlen 3. — A hallás foka: mondatot hall 35, szót hall 12, zörejt hall 6 tanuló. — A beszédhibák kezelése, javítása 45 tanfolyamon történt, 5 tanár működésével. Megvizsgáltak 1406 növendéket. Ezek közül a tanfolyamokra tényleg járt 902. Mégpedig: 230 dadogó és 672 pöszebeszedes. A dadogóknál beszédhibája megszűnt 25, lényegesen javult 126, kevésbé javult 53, nem javult 26 tanulónak. A pöszebeszedeseknél beszédhibája megszűnt 302, lényegesen javult 230, kevésbé javult 88, nem javult 52 tanulónak. — Az évkönyv ismerteti még az 1931—1932. és az 1932—1933. tanév történetét is.

A gyógypedagógiai áll. kórtani és gyógytani laboratórium közleményeiből.

Vezetője: dr. Bárczi Gusztáv igazgató-főorvos.
Örökléskutatástani alapfogalmak.

A természet „változékonysága” gyönyörködtet bennünket (varietas delectat). A változékonyság (variabilitas) maga az élet. A „változás” (variatio) a folyamat, mely a „változatosságot” (varietas) létrehozza és elénk tárja. A „változatosság” (varietas) a lények egymástól való eltérésében nyilatkozik meg. Maguk az élő lények is „változók” (varians), sőt ettől a *képességüktől* függ életiramuk (tempo). Az élőlények tehát variabilisek (változó képességgel felruházottak).

Előttünk zajlik le a nagy természet csodás megváltozása a négy évszakban, más a tél, a tavasz, a nyár, az ősz világa. Ismerjük a vas- és oxigén egymásra való hatásából keletkező változást, a sók és a lugok, a szén és a fa, a tűz és a víz kapcsolatait és a belőlük keletkező változásokat.

A változás mindig valamilyen külső, vagy belső erő (factor)

hatására (actio) érvényesül. Ez a ható erő indítja meg a visszahatások (reakciók) sorozatát.

Elképzelhetünk olyan szervezeti egységet, mely sem külső, sem belső erő hatására nem változik meg. Az ilyen szervezeti egységet állandónak (constans) mondjuk.

A szervezet sensibilitása (érzékenysége) a külső és belső ingerekkel szemben szintén állandóan változó. Az élet, a tapasztalat azt tanítja, hogy minél közelebb áll valamely szervezet fejlődésének kiinduló pontjához, sensibilitása annál nagyobb. Érzékenysége fejlődésének arányában csökken. A szervezetek sensibilitásában döntő szerepet játszik, tehát a testalkat (constitutio) és a testi állapot (conditio).

Az eddigiek felett gondolkozva, szinte lehetetlen elképzelni, hogy az élők világában találjunk két teljesen azonos szervezetet, Durván látjuk az ásványokat, a növényeket, az állatokat, az embert. Minden csoporton belül, apróbb részek, törzsek, osztályok... egyének... ismerhetők fel, összehasonlításukkal a „Rendszertan” tudománya foglalkozik.

Az „Örökléstudomány” a fajon belüli „változatosság” oknyomozó kutatása.

Amint nincs két egyforma falevél, éppen úgy nem található fel két egyforma ember.

Mi az oka annak, hogy nem születhetik két teljesen egyforma ember?

Az élők világa az egyének közötti különbözőségek miatt mutatja a nagy változatosságot. A nagy változatosság háttere az egymásután következő ivadékok egymástól való eltérésében rejlik. Ez a megváltozás kétféleképpen képzelhető el. Első esetben a megváltozás magán az egyénen még nem vehető észre és csakis az utódon jelenik meg, amikor az utód teljesen új tulajdonsággal születik, tehát olyannal, mint amilyennel az őse volt felruházva, a második esetben az egyén élete folyamán létrejött megváltozás származik át a következő utódra.

Igy beszélhetünk *öröklött és szerzett tulajdonságok átörökléséről*. A gyógypedagógia számára felbecsülhetetlen a változékonyság, a változatosság és az öröklés tanulmányozása. A gyógypedagógusnak sem általános faji, sem általános pedagógiai szempontból nem közömbös, hogy az általa foglalkoztatott siketnéma, vak- vagy gyengeelméjű gyermek tulajdonságait örökölte, vagy szerezte-e? Nem közömbös, hogy meglévő tulajdonságait tovább örökíti-e vagy sem?

Az öröklődő tulajdonságok a genotípusban (öröklöttség), az összes nem öröklődő tulajdonságok a paratípusban (szerzettség) vannak rögzítve. A genotípus tulajdonságai folytonosan öröklődnek, egy fajra jellemzőek (szláv, germán, néger, olasz), míg a paratípus csak egy-egy egyén vagy egy-egy generatio sajátosságai maradnak.

A legszebb példa erre a mindnyájunk által nagyon jól ismert „mongol típusú idiota”. Nevezetesen ez a kórkép nem öröklődő ártaalom, hanem a két szívkamra közötti sövény hiányos elzáródásából keletkező általános hiányos vérellátás folytán keletkező egységes „habitus”. Maga a csíra-ártaalom fennáll, de a csíra-ártalomnak nem a „mongolismus” a következménye, csupán a hiányos szívcsővény záródás. A mongolismus tehát nem genotípus, hanem paratípus jelenség.

Az öröklékenység mint megtartó erő igyekszik a faj változatlanóságát megőrizni, azt tisztán tartani, azt továbbítani az utódok végtelen sorozata folyamán át az örök faji életben. A változékonyság mint képesség, „nem retten vissza semmi újtól” ... „reformál” ... „forradalmár” ... sokszor építő, sokszor romboló a fajra, de örök harcban áll mindennel, ami „constans” ... állandó! Talán ennek a két képességnek a szembeállítására mutatja a legjobban, hogy a gyógypedagógiának ez egyik legfontosabb munkaterülete. Megismerni a faj örökléstani tulajdonságait. Megismerni a faj genotípusát! Megismerni azokat az erőket, melyek a fajra hatnak „reformálólag” ... *A gyógypedagógiának feladata, hogy a fajra károsan ható erőket gyűjtse csokorba, hogy ez erők folytán előálló fajrontó „reformokat” ne engedje létrejönni, vagy amennyiben létrejöttek, akkor siessen az épen maradtak segítségére.* Ezt a feladatát azonban csak úgy és akkor tudja teljesíteni, ha a genotípus mellett teljesen megismeri a paratípust is. Azért bele kell hatolni minden egyes gyermek jelenébe és multjába. Minden egyes gyógypedagógusnak meg kell ismernie azokat az erőket, amelyek a normális ősből siketnémát, vakot vagy gyengeelméjűt alakítanak és a változás folytán létrejött új paratípusú „egyént”, tanulmány tárgyává kell tennie. Ezért van szükségünk a népiskolai tanítóképző mellett még további tanulmányokra, amely tanulmányok nem tisztán didaktikaiak, hanem jelentős mértékben *biológiaiak*.

Öröklés, öröklődés, átörökítés, *hereditás* mind azt a folyamatot jelölik meg, mely szerint „*bizonyos tulajdonságok az elődökről az utódokra átvitetnek*”. Biológiai folyamat, mely az Ős-t felelőssé teszi az utódjaiért és amely biológiai folyamat vallásunkban ezzel van kifejezve: „Megbüntetem az apák vétkeit a fiakban hetediziglen”. Ezt a biológiai folyamatot a köznevelés eddig nem vette figyelembe. Az utódokért való felelősség tudata ma még nem „köztudat”. Köztudattá kell tennie a köznevelésnek, mivel ennek a tudatnak a gyakorlata határozza meg az utódok milyenségét, minőségét és mennyiségét. Minden gyógypedagógusnak éreznie kell, hogy ebből a szempontból milyen munka és mennyi felelősség hárul a vállaira, ha a köznevelés részére biztosítani akarja a biológiai tartalmat.

A származási kapcsolatban lévők között az öröklődő: *hereditär* tulajdonságok miatt *identitas*, *concordantia*, *hasonlóság* keletkezik.

Ez a származási kapcsolat az *előd* és az *utód* fogalmát tisztázza és egyúttal rámutat az egyén ama képességére, hogy „leváló testrészeiből új egyén fejlődhessenek”... Ez a leváló „testrész” lehet egy sejt, vagy több sejt és magát a leválást *szaporodásnak* mondjuk. A leváló „anyasejt” külső erők hatására a benne lévő képesség folytán megváltozik: *osztódik*. Osztódik az anyasejt: *leánysejtekre*. A két leánysejt az anyasejt teljes protoplasmáját átvette és ezzel együtt átvett mindent, ami az anyasejtben volt, hiszen az anyasejt összes anyaga átadódott a leánysejteknek. Ez a leválás és ez az osztódás ivadékról ivadéokra vég nélkül folyton és folyton ismétlődik és az egyének óriási tömege keletkezik, amelyek egymással származási viszonyban vannak. Az „osztódással való szaporodás” egyik módja a növényeknél látható. Ez az úgynevezett „ivartalan” szaporodás, amikor az utódnak egyetlen egy ős felelős. (Vegetatív, agámias szaporodás.) Az ebből származó utódok a „generáció” monogenea, vagy agamogonia névvel jelöltetnek meg. Itt az utódon az előd minden tulajdonsága változatlanul megjelenik. A tulajdonságok örökítése kizárólagosan a levált sejt közvetítésével történik. Ez a sejt tartalmazza tehát az Ős összes tulajdonságait, mert ha nem így lenne, akkor honnan venné az utód az Ős változatlan összes tulajdonságait. *Ezt az átszármaztató sejtet nevezzük gén-nek*. Magát a szót De Vries (1889) „pangen” alakban használta először, jelen tartalmi megjelölésében. Ezt a szót rövidítette le Johannsen „gen”-re.

Plate írja, hogy a „génikus átöröklés kizárólagosan élettani (biológiai) folyamat, mert szerinte csak az élőlények képesek az élőanyagoknak oly stabil részecskéit létrehozni, melyek nemzedékről, nemzedékre átszármaznak és a citoplasmát arra képesítik, hogy bizonyos jellegeket kifejllesszen”...

A gén tehát az a fogalom, mely egymagában felöleli a teljes öröklést.

Maga a *gén* a sejt „idioplasmájához” van kötve. Az idioplasma a sejt magban, a „kromoszómákban” van elhelyezve. *Tehát a gén a bizonyos finom szerkezetű anyagi kromoszóma eleme*. Biztosan tudjuk, hogy egy-egy gén többször több tulajdonságnak a magja, ezt nevezzük pleiotropiának. Sokszor találkozunk az irodalomban ezzel a kifejezéssel „belső faktor”, „öröklési tényező”... *Ezek a kifejezések a gén határaitra vonatkoznak*. A gén szó tehát az anyagi, a faktor pedig hatástani megjelölését jelenti ugyanannak a fogalomnak. Az egyének genikus jellegét (öröklöttségét), vagyis génjeiknek összességét *genotípusnak* mondjuk. A genotípusban nem érvényesül minden gén. Maradhatnak gének rejtve, amelyek fejlődésileg sohasem mutatkoznak, lappangva háttérbe kerülnek, melyekkel szemben az érvényesülő gének a kifejlődött tulajdonságokban mutatkoznak. Így beszélünk *lappangó és érvényesülő öröklöttségről*.

A *genotípus állandóan öröklődő jelleg*. Ha azonban az idioplasmában szerkezeti vagy kémiai változás jön létre, akkor az utód

az őstől eltérő tulajdonságokkal születik. Ezt a szerkezeti vagy chemiai változást (tehát magát a változást) nevezzük „*mutatio*”-nak.

Ilyen mutatio az ivartalan szaporodásnál is előfordulhat.

A leggyönyörűbb *mutatio* azonban, maga az ivaros (gamogonia) szaporodás megindulása.

Hobler Rezső

1873—1941.

Napjai múltán, őszi lombhulláskor örök pihenőre tért egyik megfáradt vándortársunk. Elment, eltávozott az élők sorából a régi gárdának egyik tiszteletreméltó alakja, nekünk kedves volt kartársunk: Hobler Rezső is.

Nehéz hozzászokni a valósághoz, nagyon nehéz beletörődni a megmásíthatatlanba. Hiszen csak néhány hónapja, hogy épnek, egészségesnek tudtuk. Alig arasznyi ideje, hogy Sopron és áldott vidékének ez a szerelmese, a barnahajú, örökké fiatal, sokaknak kedves Rudi bácsija, minden hozzászegődött társát megszegyenítő kitartással, egyenes testtartással, rugalmas léptekkel napestig is rőtta a gondozott gyönyörűséges erdőket.

Megnyílik előttem a múltnak távlata. Látom benne egy nagy szervezet: a Katolikus Kör hosszú idők óta szorgas főkönyvtárosát, aki szívvel-lélekkel, szívós kitartással küzd, dolgozik a fejlesztés, gyarapítás érdekében, majd megkezdi és féltő gonddal folytatja a rendezést és rendszerbefoglalást. Figyelemmel kísértem minden ténykedését. Tanuságot tehetek róla, hogy bármilyen mű csak az ő bírálata, személyes átolvasása, erkölcsi mérlegelése alapján kerülhetett a több ezer kötetet számláló könyvtárba.

A lelkiismeretesség, a pontosság volt hú szegődményese a sírig. Mély vallásossága családjában, gyermekei istápolásában, hozzájuk való meleg ragaszkodásában, az Isten alázas imá-

dásában, a haza szeretetében, embertársai megbecsülésében, a kötelességteljesítésben és — vállalásban igyekezett kielégülést nyerni. Ötévi nyugdíjazása óta a hívő hódolatával naponkint betért az Isten házába.

Egyénisége kialakulásában része volt a tisztos szülői háznak, a nevelő-oktató iskoláknak, tanítóinak, tanárainak, akikről mindig szeretettel, hálával emlékezett meg, része volt benne az életnek, mely őt sem kímélte meg a megpróbáltatásoktól és sokszor állította nehéz küzdelmek, komoly megpróbáltatások homlokterébe. Férfiasan, becsületesen állta a harcot.

Született 1873-ban. Elemi iskoláit, középiskolai tanulmányait Kismartonban végezte, majd Modorban folytatta. A siketnémák oktatásával a tanárképző elvégzése után 1899 szeptemberében a temesvári intézetnél jegyezte el magát végérvényesen. 1903 júniusában a gyógyped. tanári képesítést is megszerezte.

Első állomása helyén az intézet nagynevű igazgatója, Schaffer Károly az igazi szeretet melegével karolta fel a fiatal kezdő tanárt, de emellett szigorú munkakövetelményeivel és következetes elirányításával olyan eredményeket ért el, amelyek biztos útmutatói voltak a jövőben és az ellenőrző felettes hatóságok elismerését vívták ki. Ebben az intézetben a vezető révén, a munkaközösség, a belső kölcsönös megbecsülés és a külső megbecsültetés jegyében példátmutató testületi szellem honolt abban az időben.

Rövid egyévi ottléte után 1900-ban megnősült. Megpróbáltatása megkezdődött. Bájos felesége, Trost Vilma, rövid boldogság után, csakhamar árván hagyta kis leánykájával együtt.

1903-ban nőül vette Sopronban Szalay Janka úrhölgyet. Másodszori házassága nyugatra szólítja. 1904-ben az előtte egy évvel létesített soproni intézetbe kerül Zádor Endre mellé tanárnak. Ide hozta magával tanítói lelkületének mindama erényeit, amelyeknek magvai a temesvári intézetben keltek ki, szöktek szárba és hoztak nemes, időtálló gyümölcsöt. Zádor-, majd 1906-tól 1936-ig Völker József igazgatása idején lankadatlan szorgalommal, különösen a hangfejlesztésben mesteri jártassággal hűségesen dolgozott kicsiny tanítványai megszólaltatásában és a soproni intézet jó hírnevének öregbítésén, közmondásos testületi szellemének megeremtésén. Ő a legidősebb tanár, kartársai között. Ha nem is hangoztatta, tudta, hogy példaadással tartozik. Erről nem feledkezett meg soha. Akkor sem, amikor az élet keresztje, 2 gyermekének szomorú halála, rokonok, testvérek elmulása, nagyon ránehezedett. A tanítás óráit osztatlanul növendékeinek szánta, azok testi-lelki épülésére fordította maradéktalanul. Külön is kiemelem, hogy bár egyéni meggyőződése szerint is ezt követte a gyakorlatban is: a hangképzés fokán az egyes hang magában való legtökéletesebb kifejtését követelte elsősorban, olyan eredményeket ért el, amelyek mindenben igazolták eljárását, mert növendékeinek folyamatos megnyilvánulásában,

a kiejtésben az egyes hangok sem hangzás, sem szín szerint nem mosódtak el. A német módszer, a függvényes eljárás és az útkeresés, majd az önálló tanterv megszületése idejére esnek első tanári évei. Voltak abban az időben, akik a kötött rendszer járszalagját sohasem merték elereszteni, akik a beszédtanítás társalgási rendjét csak útvesszőnek tekintették és a célhozjutást csak a külön elválasztott kiejtéstanítást, az alaki (nyelvtani)-, tárgyi (leíró szemléleti)-, az olvasási-, fogalmazási- és egyes szólásmódok elsajátítására 1—2 órai társalgói oktatás tagoltságában tudták elképzelni. Érdeméül kell be tudnunk és dicsérettel emlegetni, hogy a tantervből kiáradó szellemet átérezte, élményszerűen megértette és a gyakorlatban követte.

Külöp lapra tartozik és okulásul legyen elmondva, hogy Hobler Rezső tudott jóságos, simogató-kezü lenni, tudott türelmes lenni, tudta a vadóc gyermeket komolyságra hajló természete ellenére magához édesgetni, tudta a könnyesszeműt megvigasztalni és tudta mindenekfelett az ő növendékeit megvédeni, mások nehezményezéseit elhárítani, a kifogás alá esőt tisztázni, mindegyiket fehérre mosni, az ártatlanság köntösébe öltöztetni. Ha van megható dolog az életben, akkor bizonyos a legmeghatóbb: önlegyőzésünkkel a kicsinyeket, a szegény ügyefogyottakat szolgálni, a tudatlanokat felemelni, rajtuk az Ur akarata és meghagyása szerint segíteni. Ezt tette istenes szándékkal, valahányszor átlépte hosszú szolgálata alatt az intézet küszöbét. Ezt tette künn az életben, ha a szorongattatás óráiban vigaszért, jó szóért, tanácsért fordultak hozzá. Egyébként a csendes emberek közé tartozott, ki távolról szemléli a lét tülekedő zajját.

Talán nem ér a szerénytelenség vádja, ha a nyugdíjba készülő Hobler Rezső búcsúztatása alkalmából mondott következő szavaimat idézem: „A legszebb kitüntetés, ha aggódó, féltő gyermekek szeméből könnyek törnek elő. A tanítványok serege, ime, zokogva búcsúzik el Tőled, a szeretett tanártól. Ha majdan egyszer az Ur trónusa előtt állasz, ha számon kéri földi sáfárkodásokat, hivatkozzál ezekre a könnyekre!”

Könnyekkel búcsúznak Tőled most is, akik ismertek, és mert ismertek, szerettek.

Emléked a jó ember, a jó tanár, a jó barát emléke.

Sopron.

Völker József.

Prof. H. Hanselmann: Grundlinien zu einer Theorie der Sondererziehung (Heilpädagogik). Ein Versuch. — 260 oldal. Rotapfel, Erlench-Zürich kiadása. 1941. Fűzve 12.50, vászonban 14.50 sv. Fr.

A most megjelent könyv a zürichi egyetem gyógypedagógiai tan-széke világhírű tanárának „Einführung in die Heilpädagogik” c. könyvének mintegy folytatása és kiegészítése, amennyiben a gyógypedagógiának elméleti és fogalmi alapvetésével foglalkozik. Alapos munkával állunk szemben, mely a gyógypedagógiát mint a fogyatékosügy minden ágára kiterjedő egységes tudományt tárgyalja több érdekesítő fejezetet át. E fejezetek elején szerző megszólaltatja Európa minden nevesebb gyógypedagógusát a gyógypedagógia tartalmát, meghatározását, célját, meto-dikáját, alapját és feltételeit illetőleg. Vizsgálat tárgyává teszi a foga-tékosügy munkaterületének a „gyógypedagógia” (Heilpädagogik) szó-val való elnevezését s arra a meggyőződésre jut, hogy ennek az összetett szónak első fele nem fedi munkánkat, miért is javasolja, hogy a régi szót helyettesítsük a „Sondererziehung” kifejezéssel. (Magyarul változatlanul gyógypedagógiának kell fordítanunk.) Szerző a sokszor filozófiai magaslatokban járó sokirányú mondanivalójával a gyógypedagógiának leg-messzebbmenő és legnehezebb kérdéseit is érinti (Binding-kérdés; a fájdalom mint kultúra teremtő; milieu és hajlam; tanárképzés, stb.). A gyógypedagógusokról szóló fejezetét külön is ki kell emelnünk s lényegét a következő szavakkal adhatjuk vissza: a gyógypedagógia főkérdése a gyógypedagógus maga.

Tóth Zoltán „Általános gyógypedagógia” c. művének megjelenése óta ilyen nagyarányú gyógypedagógiai elméleti munka még nem látott napvilágot. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy Hanselmann méltó szerepet juttat könyvében Tóthnak és általa a magyar gyógypedagógiának. Tóthot egy kongresszusi előadásából többször idézi is, sőt külön nyomaté-kot ad szavainak. Tanárképző Főiskolánkról pedig éppenséggel olyan szavakkal emlékezik meg, hogy azokat magyarul is illik megörökítenünk: „Nekünk európaiaknak az európai viszonyokra nézve ragyogó például szolgál a magyar gyógypedagógiai tanárképző főiskola Budapesten, amely nyolcféléves tanulmányi idejével nemcsak a kiképzésnek mindmáig még sehol el nem ért maximumát nyújtja, hanem a gyógypedagógiának éppen alapvető elméleti kutatására van legkiválóbban berendezve”.

Azonban ilyen elismerések ellenére sem, sőt éppen ezek ellenére nem nézhetjük el szerzőnek azt az állítását, hogy a gyógypedagógiának idáig még nem volt elméleti alapvetése. Hasonló állításával még tovább megy a könyv kiadója, mikor megjegyzi, hogy „íme megjelent a gyógy-pedagógia elméleti alapvetéséről az első kísérlet. Mi is lehet ennek oka, hogy ezt idáig még más nyelven sem kísérelték meg?” Tudomásul kell szolgálgjon, hogy Tóth könyve óta (1933) igenis van a gyógypedagógiának mint egységes tudománynak elméleti alapvetése! Tehát nemcsak kísérlet történt errenéze más nyelven, hanem büszkén állíthatjuk, hogy az egy-séges gyógypedagógiának legelső elméleti alapvetése és kidolgozott rend-szere már 8 évvel ezelőtt magyar nyelven jelent meg. Ennek megemlítését

szerzőtől feltétlenül elvártuk volna, mert mint bevezetőjében mondja, a gyógypedagógia elméletének meglehetősen szétszórt, de neki tudomására jutott kísérleteivel némileg kronológikus sorrendben kíván foglalkozni. Már pedig Tóth könyvét nemcsak kísérletnek szabad tekintenünk, hanem határozottan körvonalazott elméleti rendszernek, amelynek teljes németnyelvű fordítását kézirat alakjában már évekkel ezelőtt Hanselmann maga is megkapta, tehát tudomására is jutott. A német kézirat létezéséről különben a Deutsche Sonderschule 1938. évi 12. száma már nyilvánosan is megemlékezett s maga a lap főszerkesztője nevezte el Tóth könyvét kimagaslóan egyedülállónak. Igaz, hogy Hanselman a saját könyvét csak kísérletnek nevezi, melynek célja, hogy serkentőleg hasson hasonló irányú törekvésekre. E kísérlet Hanselmann könyvének elvitathatatlan érdeme. De tény, hogy e kísérlettel szemben csak nőtt Tóth könyvének tartalmi és történeti értéke.

E könyv ismertetésénél nem kerülheti el figyelmünket a címlapon szereplő új megjelölés, a „Sondererziehung” sem. Szerző előszavának első mondatában ezt a javaslatot teszi, hogy a túlhaladott „Heilpädagogik” helyett használjuk ezentúl az egyszerűbb, de kevésbé félreérthető „Sondererziehung” megjelölést. Könyvében már mindvégig ezt használja. Ez így rendben is volna, mert mi csak csendes szemlélői lehetünk a német nyelvi területen végbemenő gyógypedagógiai névváltozásoknak. Feltűnik azonban, hogy szerző úgy állítja be javaslatát, mint saját kezdeményezésére már 1933 óta mind intenzívebben folyik a gyógypedagógia egész területén végbemenő névváltoztatás. Az ilyen szavak, mint Sonderpädagogik, Sondererziehung, Sondererzieher, Sonderschule, Sonderschullehrer, Sonderunterricht, Sonderkindergarten Németországban már évek óta használatosak. A németországi gyógypedagógiai nomenklatura változását és bővülését csak örömmel üdvözölhetjük, mert magyar irányzat jut benne kifejezésre. A Heilpädagogik alatt azelőtt főleg a szellemileg fogyatékosok területét értették. A Sonderpädagogik alatt ma már a magyar elgondolásnak megfelelő egységes gyógypedagógiát értik. A Sonderpädagogik abban is kedvez a magyar elgondolásnak, hogy mint az egész fogyatékoságügyi területet kifejező főfogalom természetesen foglálja magában a nevelői és oktatói irányzatot és tevékenységet (Sondererziehung — Sonderschule). Hanselmann viszont a Sondererziehungot tette meg egységes főfogalomnak, ami a magyar elgondolást nem fedi. De elképzelhetetlen is, hogy a Sondererziehung fejezze ki az egységes gyógypedagógia tudományát, amikor az a Sonderpädagogiknak csak alfogalma lehet. Feltűnik továbbá az is, hogy amíg Hanselmann a maga javaslatával éppen csak új szót tesz a régi helyébe, vagy fogalmilag, tartalmilag mitsem változtatott rajta, addig Németországban a nemzeti megújhódás teljesen új tartalommal töltötte meg a fogyatékoságügy egész munkaterületét s egységbe foglalta annak minden ágát. Ezzel a megújhódási folyamattal párhuzamosan haladva a régi Heilpädagogik is új fogalommá alakult és egységes tudománnyá fejlődött a Sonderpädagogikban. Ugy véljük, szerzőnek ezt sem

lett volna szabad elhallgatnia, mikor névváltozási javaslatát megtette. Bár igaz, hogy akkor nem ajánlhatta volna, mint saját javaslatát.

Végezetül meg kell állapítanunk, hogy Hanselmann a maga alapvető elméleti kísérletével a gyógypedagógia ügyének igen nagy szolgálatot tett, de névváltoztatási javaslatával (bár ennek jegyében áll az egész könyv) nem sikerült elfogadható megoldást hoznia.

Wallrabenstein Frigyes.

Hirek, vegyesek.

Kitüntetés. A Kormányzó Úr Ö Főméltósága Török Sándor szegedi igazgatónak, a román megszállás alatt a Bánságban, valamint a kommunizmus után kifejtett nemzetmentő, önfeláldozó, eredményes tevékenységéért a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta. Ez a kitüntetés osztatlan örömet keltett úgy a tanári testületben, mint városszerte. A Keresztet ünnepélyes keretek között, október hó 12-én nyujtották át a városháza közgyűlési termében az ünnepeltnek.

Ujváry Ferenc kartársunk a 10. honvéd gyalogdandártól dicsérő elismerésben részesült, a levante-oktatásban kifejtett munkájáért.

Füzesi Árpád bpesti siketnéma-intézeti igazgató és gyógypedtanárképző főiskolai előadó tanár kartársunk a Pest vármegye Népművelési Bizottsága által rendezett 3 nyári előadóképző tanfolyamon:

1. Vármegyei tisztviselők részére.

2. Tanítók érszére.

3. Tanítónők részére összesen 12 előadást tartott a következő címeiken:

„Gondolatközlés vonallal és színnel”,

„Mit jelent a kréta az előadó kezében?”,

„A magyarázó-rajz lélektani és gyakorlati alaptényezői”,

„A lélek birodalmából”,

„Rajzzal kísért meseóra”.

Áthelyezések. A VMK Tapodi Ernő gyógypedagógiai tanárt, a budapesti állami kiegészítő iskolától, a siketnémák budapesti m. kir. áll. intézetéhez helyezte át. — Zsenaty Dezső budapesti vakintézeti és Révász Kálmán budapesti gyógypedagógiai nevelő intézeti tanár, saját kérelmükre, kölcsönösen áthelyeztettek.

Kováts Zoltán kartársunk szemléltető faliképeivel nagy sikereket ért el. Legutóbb a debreceni ipariskolának készített 12 darabot, most pedig a kiskőrösi polgári iskola bízta meg 10 darab szemléltető kép elkészítésével. Nagyon hasznos volna, ha minden gyógypedagógiai intézet falán ott volnának ezek a minden tekintetben jó és művészi szemléltető képek.

Berényi Ü. Sándor szegedi kartársunk, hat hónapig tartó katonai szolgálat után, mint karpaszományos őrmester leszerelt és újból megkezdte tanári munkáját.

Pánczél Imre gyógypedagógiai intézeti igazgatót, a Gyulán 1941 évi november hó 9-én megalakult Credó Egyesület alelnökévé választották.

Eckerdt Elek szakelődői megbízása. A szegedi tankerületi királyi főigazgató, az 1941. évi november hó 2-án kelt 1.431/1941—42. számú rendeletével, a tankerületébe tartozó gyógypedagógiai intézetek ügyeinek szakelődői minőségben történő elintézésével Eckerdt kereskedelmi középiskolai tanárt, c. igazgatót bízta meg.

Szabó Erzsébet okleveles tanítónő a gyulai gyógypedagógiai intézetben 1941 évi november hó 4-én nevelőtanítónői szolgálatot kezdett.

Filmvetítést rendszeresítettek a siketnémák budapesti állami intézetében. A vetítés minden csütörtökön este fél hétkor kezdődik. A növénydek nagy örömmel és érdeklődéssel várják a filmvetítés napját, mely időszakos, tanulságos és szórakoztató anyagot ad a szem embereinek.

Vitár Rezsőnek, a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület volt kiváló főtítkárának elhalálózása 15 éves évfordulóján, folyó évi szeptember hó 26-án, a Kerepesi-úti temetőben lévő sírját felkereste a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület tisztviselőkara. Herodek Károly egyesületi alelnök keresetlen szavakban emékezett meg a boldogult főtítkárról és Hikkel István gondnok virágcsokrot helyezett a sírboltra.

A főigazgatói hatáskör kibővítése. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 25.800/1941. V. K. M. számú rendelete a közoktatásügyi igazgatás egyszerűsítése tárgyában.

(Gyógypedagógiai intézetekre is vonatkozó szakaszok.)

Az idézett rendelet értelmében az 1941. évi október hó 1. napjától kezdődően a tankerületi királyi főigazgató hatáskörébe tartozik:

1. a tanulmányi felügyelők és a körzeti iskolafelügyelők megbízása és megbízásának visszavonása;

3. állami középiskolai, középfokú iskolai, szakiskolai tanár, tanító, művezető, továbbá népiskolai, gyakorló népiskolai tanító, mintaóvodai óvónő, nevelőnő, valamint a tankerületi királyi főigazgatói és a kir. tanfelügyelői hivatalban s a felsorolt iskolákban működő irodakezelési tisztviselő, kezelő, altiszt vagy szolga áthelyezése;

4. a tankerületi királyi főigazgatói és királyi tanfelügyelői hivatalban, valamint állami középiskolában, középfokú iskolában, szakiskolában és népiskolában a megállapított létszám keretében és a költségvetési fedezet terhére díjnok és szolga alkalmazása és áthelyezése;

5. állami és királyi katolikus iskolai igazgató, tanár, tanító, számvevőségi tisztviselő, művezető, kezelési tisztviselő és egyéb alkalmazott részére rendkívüli szabadság engedélyezése és amennyiben a rendkívüli szabadság tartamára külön helyettessé kell kiküldeni, a helyettes kiküldése, illetőleg megbízása;

15. az állami, a kir. katolikus, a községi, az izraelita felekezeti, a társulati vagy a magánközépiskolai, középfokú iskolai, szakiskolai és szakirányú tanonciskolai tanszemélyzet tagjai és egyéb alkalmazottak ellen a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat elrendelése;